

..... számú melléklet a Nemzeti Oktatási Miniszter/.....2019 számú rendelethez

NEMZETI OKTATÁSI MINISZTERIUM

TANTERV

KOMPLEX ÉS INTEGRÁLT TERÁPIÁS TEVÉKENYSÉGEK

FOGLALKOZTATÓ TERÁPIA

**Speciális oktatás
V.– X. Osztály**

**Súlyos/igen súlyos intellektuális képességzavarral élő
és/vagy halmozottan sérült tanulók számára**

**Programa școlară
pentru aria curriculară**

TERAPIE EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

Disciplina TERAPIE OCUPAȚIONALĂ

**Învățăământ special
Clasa a Va – clasa a Xa
Dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate**

2019

Általános ismertető

A **komplex és integrált terápiás tevékenységek** a nevelő tanár feladatköréhez tartoznak, és a következő tevékenységeket foglalják magukba: önkiszolgálás fejlesztése, szociális készségek fejlesztése, kognitív fejlesztés, gyakorlati készségek fejlesztése és játékterápia. A fent említett nevelő tanár által megvalósuló tevékenységek kiegészítik, valamint segítik a gyógypedagógus tanár oktató-nevelői tevékenységét. A terápiás órák száma a gyermek egyéni fejlődésének és életkori sajátosságainak megfelelően vannak meghatározva.

A komplex és integrált terápiás tevékenységek tantervét a kompetencia alapú tervezés jellemzi. A tanterv biztosítja az intellektuális képességzavarral élő tanulók esetében az alapvető önellátási és szociális készségek fejlődését.

A mediált (irányított) tanulási helyzetekben megvalósuló, különböző kompetenciák kialakítását célzó didaktikai tevékenységek végcélja a sikeres társadalmi beilleszkedés.

A **tanterv szerkezetileg** a következőképpen épül fel:

- Általános ismertető
- Alapkompetenciák
- Sajátos kompetenciák és tanulási tevékenységekre adott példák
- Tanulási tartalmak
- Módszertani javaslatok

A **kompetenciák**, a tanulás által szerzett ismeretek, készségek, képességek, és attitűdök együttesét jelentik, melyek lehetővé teszik az egyén számára az adott területen való specifikus problémák vagy általános problémahelyzetek megoldását különféle sajátos helyzetekben.

A **specifikus kompetenciák** az alapkompetenciákból származnak, ezek egy iskolai ciklus alatt történő formálódását, elsajátítási fázisait jelenítik meg. A specifikus kompetenciák megvalósítása, fejlesztése érdekében a tantervben **tanulási tevékenységekre** adunk példát, melyek a tanulók konkrét tapasztalatára épülnek, és amelyek különféle tanulási kontextusoknak megfelelő didaktikai stratégiákat foglalnak magukba.

A **tanulási tartalmat** az alapkompetenciák elsajátításához szükséges ismeretek, készségek, képességek együttese alkotja.

A fentnevezett tanterv rugalmas, szabad mozgásteret biztosít a tanárnak a különböző tanítási területek megvalósításában, ezáltal biztosítva, a didaktikai tevékenység személyre

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

szabottságát. A programban előírt különböző kompetenciák fejlesztése az osztályközösség és az egyén egyéni képességeihez igazódik.

A speciális oktatás didaktikai tevékenységeinek sajátossága a különböző didaktikai játékok és feladatok általi rehabilitáció. A tanterv középpontjában a gyermekekre összpontosító aktív és irányított tanulás áll. Ebben a szemléletben a tanulás nem egy passzív folyamat, hanem egy – a tanuló által megtapasztalt- személyes élmény.

Az empirikus (spontán) tanulás, mely az aktuális értelmi fejlődés területén teszi próbára a tanulót, nem bír fejlesztő jelleggel. Jelentős fejlődést azok a rehabilitációs tanítási helyzetek biztosítanak, amelyekben a gyereket körülvevő támogató környezet egy lépéssel éppen az aktuális fejlettségi szint előtt jár. A „legközelebbi fejlődési zóna olyan sáv, amelyben a gyerek a környezet biztonságos védettségét élvezve próbálgathat, és ez által fejlettebb szinten tud teljesíteni, mint amilyenre egyedül képes lenne. A fejlődés legközelebbi zónájára vonatkozó elmélet szerint a helyesen megtervezett tanulási folyamat mindig kicsivel magasabb rendű feladatokat kell kitűzzön a gyermek számára, mint amit az adott pillanatban önállóan el tud végezni. Ily módon a tanulónak éppen olyan mértékű intellektuális erőfeszítéseket kell tennie, amelyek fejlődésének leghatékonyabb kiváltói és optimális mozgatói.

A pedagógus által irányított és segített terápiás jellegű oktató-nevelő tevékenységben a gyermek mindig nagyobb mentális teljesítményre lesz alkalmas, mint amilyenre önállóan képes lenne. A legközelebbi fejlődési zóna jótékony segítségét használja a pedagógus, aki elfogadja és irányítja diákjainak próbálgatásait, így támogatva, hogy a válaszkeresés révén a diákok saját felismerésekhez jussanak.

A komplex és integrált terápiás tevékenységek négy alapvető fejlesztési területre osztható tanterven alapulnak:

- testi fejlődés
- észlelés fejlődése
- értelmi fejlődés
- személyiség fejlődése és szociális készségek fejlődése

A fejlesztési területek céljai és alkotóelemei a tanuló sajátosságainak és iskolázottsági szintjének megfelelően alkalmazandók.

A komplex és integrált terápiás tevékenységek területei:

1. kognitív fejlesztés
 - a gyógypedagógus tanító oktató-nevelő tevékenységét kiegészítő és megerősítő tanulási tevékenységek;
2. gyakorlati készségek fejlesztése (foglalkoztató terápia)
 - a környezeti elvárások és az önellátási szükségletek betöltéséhez szükséges készségek kialakítását célozza (kollázs, gyurma, képeslapok, dekorációk), magába foglalva a zeneterápiát;
3. önkiszolgálási készségek
 - az önálló életvitelhez szükséges készségek kialakítása; személyes higiénia, társadalmilag elfogadott magatartási formák elsajátítása
4. szociális készségek
 - a családi és szociális beilleszkedés elősegítése, viselkedési szabályok elsajátítása, szűkebb és tágabb környezetben való biztonságos tájékozódás (osztályteremben, iskolában, kirándulások, látogatások alkalmával);
5. játékterápia
 - a szociális készségek fejlesztését támogatja, célja a csapatszellem, kommunikációs készség, alkotó készség, felelősségtudat erősítése;

Az intellektuális képességzavarral élő tanulók esetében a saját test ismerete és a külső környezet megtapasztalása elengedhetetlen feltétele az önkiszolgálási- szociális- és alkalmazkodási készségek megfelelő fejlődésének, valamint azon képesség kialakulásának, hogy a világot helyesen megismerje és megértse.

A környezet tudományos megismerése (direkt megtapasztalás, kutatás, megfigyelés) a világ különböző vetületeinek, a gondolkodás, tanulás és érdeklődés általi felismerését eredményezi.

A komplex és integrált terápiás tevékenységi területek által az iskola biztosítja a tapasztalati megismerés tudományos jellegét, az elsajátított ismeretek funkcionális ismeretekké váló alakulását, elősegítve ez által az eredményes alkalmazkodást.

A súlyos intellektuális képességzavarral élő tanulók által elsajátított tudományos fogalmak alapjául a konkrét, érzékszervek által megtapasztalt tudás szolgál. A megismerés aktív tapasztalati sajátossága segíti a tanulót az olyan összefüggések megértésében, mint szerv és annak működése (fül-hallás, szem-látás), szervezet és környezet kapcsolata.

A megismerési folyamatok strukturálódása egy komplex lépés, amelyet az értelmi fejlődés és az instrumentális tanulás (próba-szerencse tanulás) követ. Az intellektuális képességzavarral élő gyermek esetében az értelmi fejlesztés eltérő, sajátos jelleget ölt. A szenzomotoros fejlesztés (sajátos gyógypedagógiai tevékenység) által, befolyásolhatjuk a főbb területeket, mint a kommunikáció, értelmi képességek, önellátás, szociális készségek fejlődését.

A szenzomotoros és nagymozgások fejlesztését célzó terápiás tevékenységek elősegítik azon jártasságok, készségek kialakulását, amelyek az értelmi-, a kommunikációs- és a nyelvi képességek fejlődésében, valamint az alapvető matematikai fogalmak gyakorlatba ültetésében kiinduló pontot képeznek. A tér, idő és mennyiség észlelésével kapcsolatos ismeretek elsajátítása a matematikai ismertek megalapozását szolgálják, elősegítik a számfogalom kialakulását, valamint annak a mindennapi életben való helyes használatát (pénzhasználat, tömegközlekedési eszköz helyes kiválasztása).

A tantervi differenciálás a feladatokban, a segítségnyújtásban és az erőforrásokban valósul meg, így a tanulók képesek lesznek:

- érdeklődést kifejteni a saját személyük és a környezetük iránt
- felhasználni érzékelésüket a környezetük felismerésére és megismerésére
- tágítani a konkrét megtapasztalás mezejét
- megérteni ok –okozati összefüggéseket
- gyakorlatba ültetni a tanult ismereteket
- megismerni az egészséges életmód törvényeit
- használni az alapvető mérőeszközöket és mértékegységeket
- kísérletezni a különböző anyagok állapotváltoztatásaival
- tudatosítani a nappal-éjszaka, valamint az évszakok váltakozásait

Az intellektuális képességzavarral élő tanulók fejlesztése esetében számottevő eredmények érhetőek el a mindennapi életbe való alkalmazkodás és a társadalmi beilleszkedés területén.

A tanterv megvalósításához feltétlenül szükséges a nevelő tanár kreativitása, amely az oktatási tartalmak optimális kínálatának megválasztásában, a fejlesztő tevékenység folyamatos értékelésében és korrekciójában jut kifejezésre.

GIMNÁZIUMI TAGOZAT

V. – X. osztályok

ALAPKOMPETENCIÁK

- 1. A közvetlen környezet megismerése a motoros és pszichomotoros készségek segítségével**
- 2. Egyszerű és hasznos kézművestermékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében**
- 3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében**

V. OSZTÁLY

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességgazavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

1. Az általános pszichomotoros képességek használata a környezettel való kölcsönhatásban

V. osztály

1.1. Felismeri a környezetében lévő tárgyakat és jelenségeket az érzékelés és észlelés segítségével

Felfedezési és kutatási gyakorlatok az iskolai környezetben található tárgyakra vonatkozóan:

- Tárgyakra vonatkozó felfedező játékok: Hol a labda?, Keresd az autót, Meglepetés doboz
 - Felfedezési gyakorlatok a tárgyak érzékelhető fizikai tulajdonságainak a segítségével
 - Vizuális diszkriminációs megkülönböztető játékok: Mutasd a lufit!, Add ide a virágot!, Vedd el a bögrét!
 - Auditív diszkriminációs játékok: Hogy csinál ...?, Mi hallatszik?
 - Ízlelési diszkriminációs játékok: Izleld meg és találd ki!, Édes varázslat, Gyümölcsös kosár
 - Szaglási diszkriminációs játékok: Kellemes/kellemetlen szagok;
 - Tapintási diszkriminációs játékok: Érintsd a szőrmét, Érintsd a kefé
- Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

1.2 Hasznosítja pszichomotoros jártasságát a tanulásban

Azonosító-diszkriminációs gyakorlatok a saját- vagy mások testrészeinek felismeréséhez:

- Példák tanulási tevékenységekre: Mutasd meg a fejed/kezed/lábad...!, Mutasd meg az osztálytársad/a baba fejét, kezét, lábát .., Gyakorlatok hiányzó részek (testrészek) beillesztésére, Tükörgyakorlatok

Gyakorlatok a nemi különbségek azonosítására:

- Példák tevékenységekre: Mutasd meg a kislányt!, Mutasd meg a kisfiút!
- Képek használata (két vagy több ugyanolyan): Találd meg a fiút!, Találd meg a lányt!

Gyakorlatok a tárgyak méretének felbecsülésére:

- Példák tanulási tevékenységekre: Nagy autó – kicsi autó, Nagy golyó – kicsi golyó

Méret szerinti tárgycsoportosítás (tárgyi és/vagy képi szinten):

- Példák tanulási tevékenységekre: Tedd a kosárba a nagy labdákat!

Színfelismerő gyakorlatok:

- Példák tanulási tevékenységekre: Piros alma, Sárga körte

Szín szerinti csoportosítási gyakorlatok objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten:

Gyakorlatok a térbeli pozíció felbecsüléséhez:

- Példák tanulási tevékenységekre: Ül le a székre!, Menj be a házikóba!, Ül le a szőnyegre!, Gyere az esernyő alá!, Tedd a bögrét az asztalra!

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Megjegyzés: Oktatási CD-ket is fel lehet használni

1.3 Használja az alapvető kézmozdulatokat és a pszichomotoros koordinációt a foglalkozások során

Kézügyességet / finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok

Példák tanulási tevékenységekre:

- Gyöngyök dobozba való helyezése

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

- Szívószálak behelyezése egy befőttesüvegbe
- Egy labda kosárba helyezése
- Egy (nagy – kicsi) labda kifogása
- Víz áttöltése üvegből pohárba
- Körben való mozgás (tánc)
- Gumi gyűrűk helyezése/felfűzése zsinórra / huzalra
- Részek, formák megfelelő helyre illesztése (formaillesztős puzzle)
- Kendőlengetés
- Kendőrázás
- Íróeszközök helyes fogása/tartása
- Különböző szemek (bab, kukorica, rizs) összevegyítése/összekeverése egy dobozban
- Műanyag hal kihalászása egy tál vízből
- Körök és vonalak jelölése a levegőben / a padon
- Ajándékok / ruházati cikkek be- és kicsomagolása
- Különböző gesztusok utánzása
- Ruhacsipeszek papír tányér szélére való rácsiptetése
- Gyurma és modellező habgyurma dagasztása/meggyúrása
- Kockák / puzzle részek összerakása
- Összekötés/kioldozás
- Egyszerű kivágási és ragasztási gyakorlatok
- Egyszerű hajlítási és ragasztási gyakorlatok

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2. Egyszerű és hasznos kézműves termékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében

V. osztály

2.1. A munkaanyagok és munkaeszközök megfelelő használata

Gyakorlatok különböző munkaeszközök használásához (ceruzák, színes ceruzák, ecset, olló, sablon)

Gyakorlatok a munkaanyagok felhasználásához (gyurma, modellező gyurmahab, színes papír, ragasztó, vízfesték, természetben előforduló tárgyak)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2.2. A munkamódszerek gyakorlása bizonyos feladatok/tevékenységek önálló elvégzéséhez

Gyakorlatok képzőművészeti ábrázoláshoz:

- Szórakoztató grafikus gyakorlatok: firkálás különböző irányokba, körök, vonalak (egyenes, görbe, ferde)
- Ábrás rajzok: A kerítés, A tojás, A homok stb.

Kézügyességi tevékenységek:

- Alapvető gyakorlatok tépésre/ragasztásra/fényezett papír tűrögetésre

Papír hajtogatási gyakorlatok

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

- Gyakorlatok gyurma és gyurmahab modellezéséhez (transzlációs, körkörös, nyomási, mélyítési mozgások a hüvelykujj segítségével)
- Befőttesüveg fedelének és palack dugójának rá- és lecsavarozása
- Gyakorlatok különböző képek papírra ragasztásához
- Kivágási gyakorlatok (kontúr nélkül és kontúrkövetéssel)
- Gyakorlatok a plasztikai kifejezéshez (színezés/festés modell után), Ujjbeggyel pecsételő festés
- Sablon szerinti kontúrrajzolás

Kiállítások

Tevékenységek a zenei kifejezéshez

- Ismétlődő tartalmú énekek megtanulása
- Gyakorlatok a dalok megfelelő mimikával való társításához
- Zenés játékok, mozgással kombinálva („Ujjcsalád”, „Béka-koma”, „Mókuska, mókuska”, „Fújja a szél a fákat”, „Ha jó a kedved”)
- Zenehallgatás

Vetélkedők

2.3. Egyszerű termékek elkészítése

Modellek/minták irányított megfigyelése egyszerű alkotások elkészítési szakaszainak /eljárásainak megfigyelése:

- A bemutató gyakorlat irányított megfigyelése
- A művelet sor megfigyelése és verbalizálása (ahol lehetséges)
- Gyakorlatok alkotások elkészítéséhez: puzzle, egyszerű ragasztás, A csónak, A csákó (party sapka), A sötartó; modellezés (A hóember); kollázsok (A virágos váza, A fa); gyűrött krepp papírból készült alkotások (A szivárvány, A szőlőcskék, A pillangó);
- Építő és szerelő játékok

Vetélkedők

Kiállítások

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Gyakorlati tevékenységek bizonyos tárgyak modell szerinti elkészítéséhez (támogatással).

3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében

V. osztály

3.1 Rendet teremt és takarít a padjában /az osztályban a mindennapi életéhez való alkalmazkodás céljából

- kézmosás/kéztörölés
- iskolapad letörölése
- szemét kosárba dobása
- személyes dolgok elrendezése
- a munkaeszközök megtisztítása

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

- a használt anyagok elrendezése
- a tárgyak/munkaeszközök hasznosság szerinti rendezése/elhelyezése

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

3.2. Önálló munkavégzés során hasznosítja gyakorlati készségeit és erősíti önbizalmát

- Edények / evőeszközök kezelése (tányér, tál, bögre, kanál, kiskanál)
- Biztonságos evési és ivási készségek kialakítása
- Egyszerű ételek elkészítése
- Gyümölcsök/sütemények elrendezése a tányéron
- Virágültetés, -locsolás és az osztályban lévő virágok száraz leveleinek eltávolítása
- Asztalterítés az étkezőben
- Ünnepi események szervezése: Osztálytársam születésnapja
- Takarítás az osztályban / a házban
- Ökológiai viselkedésfejlesztési tevékenységek (az újrahasznosítható hulladékok összegyűjtése és felhasználása barkácsolási tevékenységekben)
- Gyakorlatok egy alkotás/munka tartalmának a közlésére (a késztermék saját szavakkal történő leírása, ahol lehetséges)
- Gyakorlatok az osztálytársak alkotásainak értékelésére (ahol lehetséges)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Tartalmak

Tartalmi egységek	V. osztály
1. A környező világ poliszenzoriális megismerése	Játékok és gyakorlatok az összes érzék és az érintett analizátorok fejlesztésére
2. Az alapvető kézmozdulatok és a mozgáskoordináció kialakítása	Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok
3. Munkamódszerek, anyagok és munkaeszközök	Munkaeszközök Anyagok Tárgyak manipulálása Munkamódszerek
4. Egyszerű dekoratív alkotások	A termék elkészítésének lépései/szakaszai Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások
5. Rend- és higiéniai szokások	Térszervezési tevékenységek A rend és a tisztaság A személyes tárgyak ápolása: játékok, személyes tárgyak, írószerek, ruházat, cipők
6. Ergoterápiás tevékenységek	Háztartási tevékenységek A tevékenység lépései Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások

VI. OSZTÁLY

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Az általános pszichomotoros képességek használata a környezettel való kölcsönhatásban

VI. osztály
1.1. Felismeri a környezetében lévő tárgyakat és jelenségeket az érzékelés és észlelés segítségével Felfedezési és kutatási gyakorlatok az iskolai környezetben található tárgyra vonatkozóan: - Tárgyra vonatkozó felfedező játékok: Hol a labda?, Keresd az autót, Meglepetés doboz Felfedezési gyakorlatok a tárgyak érzékelhető fizikai tulajdonságainak a segítségével - Vizuális diszkriminációs játékok: Mutasd a lufit!, Add ide a virágot!, Vedd el a bögrét! - Auditív diszkriminációs játékok: Hogy csinál a ..?, Mi hallatszik? - Ízlelési diszkriminációs játékok: Izleld meg és találd ki!, Édes varázslat, Gyümölcsös kosár - Szaglási diszkriminációs játékok: Kellemes/kellemetlen szagok - Tapintási diszkriminációs játékok: Érintsd a szőrmét, Érintsd a kefé Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)
1.2 Hasznosítja pszichomotoros jártasságát a tanulásban Azonosító-diszkriminációs gyakorlatok a saját- vagy mások testrészeinek felismeréséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Mutasd meg a fejed/kezed/lábad !, Mutasd meg az osztálytársad/a baba fejét, kezét, lábát ..;Gyakorlatok hiányzó részek (testrészek) beillesztésére; Tükörgyakorlatok; Gyakorlatok a nemi különbségek azonosítására: - Példák tevékenységekre: Mutasd meg a kislányt!, Mutasd meg a kisfiút! - Képek használata (két vagy több ugyanolyan): Találd meg a fiút!, Találd meg a lányt!. Gyakorlatok a tárgyak méretének felbecsülésére: - Példák tanulási tevékenységekre: Nagy autó – kicsi autó, Nagy golyó – kicsi golyó Méret szerinti tárgycsoportosítás objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: - Példák tanulási tevékenységekre: Tedd a kosárba a nagy labdákat! Színfelismerő gyakorlatok: - Példák tanulási tevékenységekre: Piros alma, Sárga körte Szín szerinti csoportosítási gyakorlatok objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: Gyakorlatok a térbeli pozíció felbecsüléséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Ül le a székre!, Menj be a házikóba!, Ül le a szőnyegre!, Gyere az esernyő alá!, Tedd a bögrét az asztalra! Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges) Megjegyzés: Oktatási CD-ket is fel lehet használni

1.3 Használja az alapvető kézmozdulatokat és a pszichomotoros koordinációt a foglalkozások során

Kézügyességet / Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok

Példák tanulási tevékenységekre:

- Gyöngyök dobozba való helyezése
- Szívószálak behelyezése egy befőttesüvegbe
- Egy labda kosárba helyezése
- Egy (nagy – kicsi) labda kifogása
- Víz áttöltése üvegből pohárba
- Körben való mozgás (tánc)
- Gumi gyűrűk helyezése/felfűzése zsinórra / huzalra
- Részek, formák megfelelő helyre illesztése (formaillesztős puzzle)
- Kendőlengetés
- Kendőrázás
- Íróeszközök helyes fogása/tartása
- Különböző szemek (bab, kukorica, rizs) összevegyítése/összekeverése egy dobozban
- Műanyag hal kihalászása egy tál vízből
- Körök és vonalak jelölése a levegőben / a padon
- Ajándékok / ruházati cikkek be- és kicsomagolása
- Különböző gesztusok utánzása
- Ruhacsipeszek papír tányér szélére való rácsiptetése
- Gyurma és modellező habgyurma dagasztása/meggyúrása
- Kockák / puzzle részek összerakása
- Összekötés/kioldozás
- Egyszerű kivágási és ragasztási gyakorlatok
- Egyszerű hajlítási és ragasztási gyakorlatok

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2. Egyszerű és hasznos kézműves termékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében

VI. osztály

2.1. A munkaanyagok és munkaeszközök megfelelő használata

Gyakorlatok különböző munkaeszközök használásához (ceruzák, színes ceruzák, ecset, olló, sablon)

Gyakorlatok a munkaanyagok felhasználásához (gyurma, modellező gyurmahab, színes papír, ragasztó, vízfesték, természetben előforduló tárgyak)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

2.2. A munkamódszerek gyakorlása bizonyos feladatok/tevékenységek önálló elvégzéséhez

Gyakorlatok képzőművészeti ábrázoláshoz:

- Grafikus szórakoztató gyakorlatok: firkálás különböző irányokba, körök, vonalak (egyenes, görbe, ferde)
- Ábrás rajzok: A kerítés, A tojás, A homok stb.

Kézügyességi tevékenységek:

- Alapvető gyakorlatok tépésre/ragasztásra/fényezett papír tűrésre

Papír hajtogatási gyakorlatok

- Gyakorlatok gyurma és gyurmahab modellezéséhez (transzlációs, körkörös, nyomási, mélyítési mozgások a hüvelykujj segítségével)
- Befőttesüveg fedelének és palack dugójának rá- és lecsavarozása
- Gyakorlatok különböző képek papírra ragasztásához
- Kivágási gyakorlatok (kontúr nélkül és kontúrkövetéssel)
- Gyakorlatok a plasztikai kifejezéshez (színezés/festés modell után), Ujjbeggyel pecsételő festés
- Sablon szerinti kontúrrajzolás

Kiállítások

Tevékenységek a zenei kifejezéshez

- Ismétlődő tartalmú énekek megtanulása
- Gyakorlatok a dalok megfelelő mimikával való társításához
- Zenés játékok, mozgással kombinálva („Ujjcsalád”, „Béka-koma”, „Mókuska, mókuska”, „Fújja a szél a fákat”, „Ha jó a kedved”)
- Zenehallgatás

Vetélkedők

2.3. Egyszerű termékek elkészítése

Modellek/minták irányított megfigyelése egyszerű alkotások elkészítési szakaszainak /eljárásainak megfigyelése

- A bemutató gyakorlat irányított megfigyelése
- A művelet sor megfigyelése és verbalizálása (ahol lehetséges)
- Gyakorlatok alkotások elkészítéséhez: puzzle, egyszerű ragasztás, A csónak, A csákó (party sapka), A sótartó; modellezés (A hóember); kollázsok (A virágos váza, A fa); gyűrt krepp papírból készült alkotások (A szivárvány, A szőlőcskék, A pillangó);
- Építő és szerelős játékok

Vetélkedők

Kiállítások

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Gyakorlati tevékenységek bizonyos tárgyak modell szerinti elkészítéséhez (támogatással)

3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében

VI. osztály	
3.1 Rendet teremt és takarít a padjában /az osztályban a mindennapi élethez való alkalmazkodás céljából - kézmosás/kéztörölés - iskolapad letörlése - szemét kosárba dobása - személyes dolgok elrendezése - a munkaeszközök megtisztítása - a használt anyagok elrendezése - a tárgyak/munkaeszközök hasznosság szerinti rendezése/elhelyezése A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)	
3.2. Önálló munkavégzés során hasznosítja gyakorlati készségeit és erősíti önbizalmát - Edények /evőeszközök kezelése (tányér, tál, bögre, kanál, kiskanál) - Biztonságos evési és ivási készségek kialakítása - Egyszerű ételek elkészítése - Gyümölcsök/sütemények elrendezése a tányéron - Virágültetés, -locsolás és az osztályban lévő virágok száraz leveleinek eltávolítása - Asztalterítés az étkezőben - Ünnepi események szervezése: Osztálytársam születésnapja - Takarítás az osztályban /a lakásban - Ökológiai viselkedésfejlesztési tevékenységek (az újrahasznosítható hulladékok összegyűjtése és felhasználása barkácsolási tevékenységekben) - Gyakorlatok egy alkotás/munka tartalmának a közlésére (a késztermék saját szavakkal történő leírása, ahol lehetséges) - Gyakorlatok az osztálytársak alkotásainak értékelésére (ahol lehetséges) A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)	

Tartalmak

Tartalmi egységek	VI. osztály
1. A környező világ poliszenzoriális megismerése	Játékok és gyakorlatok az összes érzék és az érintett analizátorok fejlesztésére
2. Az alapvető kézmozdulatok és a mozgáskoordináció kialakítása	Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok
3. Munkamódszerek, anyagok és munkaeszközök	Munkaeszközök Anyagok Tárgyak manipulálása

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

	Munkamódszerek
4. Egyszerű dekoratív alkotások	A termék elkészítésének lépései/szakaszai Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások
5. Rend- és higiéniai szokások	Térszervezési tevékenységek A rend és a tisztaság A személyes tárgyak ápolása: játékok, személyes tárgyak, írószerek, ruházat, cipők
6. Ergoterápiás tevékenységek	Háztartási tevékenységek A tevékenység lépései Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások

VII. OSZTÁLY

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Az általános pszichomotoros képességek használata a környezettel való kölcsönhatásban

VII. osztály
1.1. Felismeri a környezetében lévő tárgyakat és jelenségeket az érzékelések és észlelések segítségével Felfedezési és kutatási gyakorlatok az iskolai környezetben található tárgyra vonatkozóan: - Tárgyra vonatkozó felfedező játékok: Hol a labda?, Keresd az autót, Meglepetés doboz Felfedezési gyakorlatok a tárgyak érzékelhető fizikai tulajdonságainak a segítségével - Vizuális diszkriminációs játékok: Mutasd a lufit!, Add ide a virágot!, Vedd el a bögrét! - Auditív diszkriminációs játékok: Hogy csinál a ..?, Mi hallatszik? - Ízlelési diszkriminációs játékok: Izleld meg és találd ki!, Édes varázslat, Gyümölcsös kosár - Szaglási diszkriminációs játékok: Kellemes/kellemetlen szagok - Tapintási diszkriminációs játékok: Érintsd a szőrmét, Érintsd a kefé Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)
1.2 Hasznosítja pszichomotoros jártasságát a tanulásban Azonosító-diszkriminációs gyakorlatok a saját- vagy mások testrészeinek felismeréséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Mutasd meg a fejed/kezéd/lábad!, Mutasd meg az osztálytársad/a baba fejét, kezét, lábát .; Gyakorlatok hiányzó részek (testrészek) beillesztésére; Tükörgyakorlatok Gyakorlatok a nemi különbségek azonosítására: - Példák tevékenységekre: Mutasd meg a kislányt!, Mutasd meg a kisfiút! - Képek használata (két vagy több ugyanolyan) Találd meg a fiút!, Találd meg a lányt!. Gyakorlatok a tárgyak méretének felbecsülésére: - Példák tanulási tevékenységekre: Nagy autó – kicsi autó, Nagy golyó – kicsi golyó Méret szerinti tárgycsoportosítás objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: - Példák tanulási tevékenységekre: Tedd a kosárba a nagy labdákat! Színfelismerő gyakorlatok: - Példák tanulási tevékenységekre: Piros alma, Sárga körte Szín szerinti csoportosítási gyakorlatok objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: Gyakorlatok a térbeli pozíció felbecsüléséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Ülj le a székre!, Menj be a házikóba!, Ülj le a szőnyegre!, Gyere az esernyő alá!, Tedd a bögrét az asztalra! Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges) Megjegyzés: Oktatási CD-ket is fel lehet használni

1.3 Használja az alapvető kézmozdulatokat és a pszichomotoros koordinációt a foglalkozások során

Kézügyességet / Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok

Példák tanulási tevékenységekre:

- Gyöngyök dobozba való helyezése
- Szívószálak behelyezése egy befőttesüvegbe
- Egy labda kosárba helyezése
- Egy (nagy – kicsi) labda kifogása
- Víz áttöltése üvegből pohárba
- Körben való mozgás (tánc)
- Gumi gyűrűk helyezése/felfűzése zsinórra / huzalra
- Részek, formák megfelelő helyre illesztése (formaillesztős puzzle)
- Kendőlengetés
- Kendőrázás
- Íróeszközök helyes fogása/tartása
- Különböző szemek (bab, kukorica, rizs) összevegyítése/összekeverése egy dobozban
- Műanyag hal kihalászása egy tál vízből
- Körök és vonalak jelölése a levegőben / a padon
- Ajándékok / ruházati cikkek be- és kicsomagolása
- Különböző gesztusok utánzása
- Ruhacsipeszek papír tányér szélére való rácsiptetése
- Gyurma és modellező habgyurma dagasztása/meggyúrása
- Kockák / puzzle részek összerakása
- Összekötés/kioldozás
- Egyszerű kivágási és ragasztási gyakorlatok
- Egyszerű hajlítási és ragasztási gyakorlatok

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2. Egyszerű és hasznos kézműves termékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében

VII. osztály

2.1. A munkaanyagok és munkaeszközök megfelelő használata

- Gyakorlatok különböző munkaeszközök használásához (ceruzák, színes ceruzák, ecset, olló, sablon)
- Gyakorlatok a munkaanyagok felhasználásához (gyurma, modellező gyurmahab, színes papír, ragasztó, vízfesték, természetben előforduló tárgyak)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2.2. A munkamódszerek gyakorlása bizonyos feladatok/tevékenységek önálló elvégzéséhez

Gyakorlatok képzőművészeti ábrázoláshoz:

- Grafikus szórakoztató gyakorlatok: firkálás különböző irányokba, körök, vonalak (egyenes,

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

görbe, ferde)

- Ábrás rajzok: A kerítés, A tojás, A homok stb.

Kézügyességi tevékenységek:

- Alapvető gyakorlatok tépésre/ragasztásra/fényezett papír tűrésre

Papír hajtogatási gyakorlatok

- Gyakorlatok gyurma és gyurmahab modellezéséhez (transzlációs, körkörös, nyomási, mélyítési mozgások a hüvelykujj segítségével)
- Befőttesüveg fedelének és palack dugójának rá- és lecsavarozása
- Gyakorlatok különböző képek papírra ragasztásához
- Kivágási gyakorlatok (kontúr nélkül és kontúrkövetéssel)
- Gyakorlatok a plasztikai kifejezéshez (színezés/festés modell után), Ujjbeggyel pecsételő festés
- Sablon szerinti kontúrrajzolás

Kiállítások

Tevékenységek a zenei kifejezéshez

- Ismétlődő tartalmú énekek megtanulása
- Gyakorlatok a dalok megfelelő mimikával való társításához
- Zenés játékok, mozgással kombinálva („Ujjcsalád”, „Béka-koma”, „Mókuska, mókuska”, „Fújja a szél a fákat”, „Ha jó a kedved”)
- Zenehallgatás

Vetélkedők

2.3. Egyszerű termékek elkészítése

- Modellek/minták irányított megfigyelése egyszerű alkotások elkészítési szakaszainak /eljárásainak megfigyelése
- A bemutató gyakorlat irányított megfigyelése
- A művelet sor megfigyelése és verbalizálása (ahol lehetséges)
- Gyakorlatok alkotások elkészítéséhez: puzzle, egyszerű ragasztás A csónak, A csákó (party sapka), A sótartó; modellezés (A hóember); kollázsok (A virágos váza, A fa); gyűrt krepp papírból készült alkotások, (A szivárvány, A szőlőcskék, A pillangó)
- Építő és szerelő játékok

Vetélkedők

Kiállítások

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Gyakorlati tevékenységek bizonyos tárgyak modell szerinti elkészítéséhez (támogatással).

3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében

VII. osztály

3.1 Rendet teremt és takarít a padjában /az osztályban a mindennapi élethez való alkalmazkodás céljából

- kézmosás/kéztörölés

- iskolapad letörlése
- szemét kosárba dobása
- személyes dolgok elrendezése
- a munkaeszközök megtisztítása
- a használt anyagok elrendezése
- a tárgyak/munkaeszközök hasznosság szerinti rendezése/elhelyezése

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

3.2. Önálló munkavégzés során hasznosítja gyakorlati készségeit és erősíti önbizalmát

- Edények / evőeszközök kezelése (tányér, tál, bögre, kanál, kiskanál)
- Biztonságos evési és ivási készségek kialakítása
- Egyszerű ételek elkészítése
- Gyümölcsök/sütemények elrendezése a tányéron
- Virágültetés, -locsolás és az osztályban lévő virágok száraz leveleinek eltávolítása
- Asztalterítés az étkezőben
- Ünnepi ebédek/vacsorák szervezése: Osztálytársam születésnapja
- Takarítás az osztályban /a házban
- Ökológiai viselkedésfejlesztési tevékenységek (az újrahasznosítható hulladékok összegyűjtése és felhasználása barkácsolási tevékenységekben)
- Gyakorlatok egy alkotás/munka tartalmának a közlésére (a késztermék saját szavakkal történő leírása, ahol lehetséges)
- Gyakorlatok az osztálytársak alkotásainak értékelésére (ahol lehetséges)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Tartalmak

Tartalmi egységek	VII. osztály
1. A környező világ poliszenzoriális megismerése	Játékok és gyakorlatok az összes érzék és az érintett analizátorok fejlesztésére
2. Az alapvető kézmozdulatok és a mozgáskoordináció kialakítása	Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok
3. Munkamódszerek, anyagok és munkaeszközök	Munkaeszközök Anyagok Tárgyak manipulálása Munkamódszerek
4. Egyszerű dekoratív alkotások	A termék elkészítésének lépései/szakaszai Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások
5. Rend- és higiéniai szokások	Térszervezési tevékenységek A rend és a tisztaság A személyes tárgyak ápolása: játékok, személyes tárgyak, írószerek, ruházat, cipők
6. Ergoterápiás tevékenységek	Háztartási tevékenységek A tevékenység lépései Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások

VIII. OSZTÁLY

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Az általános pszichomotoros képességek használata a környezettel való kölcsönhatásban

VIII. osztály
1.1. Felismeri a környezetében lévő tárgyakat és jelenségeket az érzékelések és észlelések segítségével Felfedezési és kutatási gyakorlatok az iskolai környezetben található tárgyakra vonatkozóan: - Tárgyakra vonatkozó felfedező játékok: Hol a labda?, Keresd az autót, Meglepetés doboz Felfedezési gyakorlatok a tárgyak érzékelhető fizikai tulajdonságainak a segítségével - Vizuális diszkriminációs játékok: Mutasd a lufit!, Add ide a virágot!, Vedd el a bögrét! - Auditív diszkriminációs játékok: Hogy csinál a ..?, Mi hallatszik? - Ízlelési diszkriminációs játékok: Izleld meg és találd ki!, Édes varázslat, Gyümölcsös kosár - Szaglási diszkriminációs játékok: Kellemes/kellemetlen szagok - Tapintási diszkriminációs játékok: Érintsd a szőrmét, Érintsd a kefét Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)
1.2 Hasznosítja pszichomotoros jártasságát a tanulásban Azonosító-diszkriminációs gyakorlatok a saját- vagy mások testrészeinek felismeréséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Mutasd meg a fejed/kezed/lábad!, Mutasd meg az osztálytársad/a baba fejét, kezét, lábát ., Gyakorlatok hiányzó részek (testrészek) beillesztésére. Tükörgyakorlatok Gyakorlatok a nemi különbségek azonosítására: - Példák tevékenységekre: Mutasd meg a kislányt!, Mutasd meg a kisfiút! - Képek használata (két vagy több ugyanolyan) Találd meg a fiút!, Találd meg a lányt!. Gyakorlatok a tárgyak méretének felbecsülésére: - Példák tanulási tevékenységekre: Nagy autó – kicsi autó, Nagy golyó – kicsi golyó Méret szerinti tárgycsoportosítás objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: - Példák tanulási tevékenységekre: Tedd a kosárba a nagy labdákat! Színfelismerő gyakorlatok: - Példák tanulási tevékenységekre: Piros alma, Sárga körte Szín szerinti csoportosítási gyakorlatok objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: Gyakorlatok a térbeli pozíció felbecsüléséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Ül le a székre!, Menj be a házikóba!, Ül le a szőnyegre!, Gyere az esernyő alá!, Tedd a bögrét az asztalra! Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges) Megjegyzés: Oktatási CD-ket is fel lehet használni

1.3 Használja az alapvető kézmozdulatokat és a pszichomotoros koordinációt a foglalkozások során

Kézügyességet / Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok

Példák tanulási tevékenységekre:

- Gyöngyök dobozba való helyezése
- Szívószálak behelyezése egy befőttesüvegbe
- Egy labda kosárba helyezése
- Egy (nagy – kicsi) labda kifogása
- Víz áttöltése üvegből pohárba
- Körben való mozgás (tánc)
- Gumi gyűrűk helyezése/felfűzése zsinórra / huzalra
- Részek, formák megfelelő helyre illesztése (formaillesztős puzzle)
- Kendőlengetés
- Kendőrázás
- Íróeszközök helyes fogása/tartása
- Különböző szemek (bab, kukorica, rizs) összevegyítése/összekeverése egy dobozban
- Műanyag hal kihalászása egy tál vízből
- Körök és vonalak jelölése a levegőben / a padon
- Ajándékok / ruházati cikkek be- és kicsomagolása
- Különböző gesztusok utánzása
- Ruhacsipeszek papír tányér szélére való rácsiptetése
- Gyurma és modellező habgyurma dagasztása/meggyúrása
- Kockák / puzzle részek összerakása
- Összekötés/kioldozás
- Egyszerű kivágási és ragasztási gyakorlatok
- Egyszerű hajlítási és ragasztási gyakorlatok

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2. Egyszerű és hasznos kézműves termékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében

VIII. osztály

2.1. A munkaanyagok és munkaeszközök megfelelő használata

- Gyakorlatok különböző munkaeszközök használásához (ceruzák, színes ceruzák, ecset, olló, sablon)
- Gyakorlatok a munkaanyagok felhasználásához (gyurma, modellező gyurmahab, színes papír, ragasztó, vízfesték, természetben előforduló tárgyak)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2.2. A munkamódszerek gyakorlása bizonyos feladatok/tevékenységek önálló elvégzéséhez

Gyakorlatok képzőművészeti ábrázoláshoz:

- Grafikus szórakoztató gyakorlatok: firkálás különböző irányokba, körök, vonalak (egyenes,

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

görbe, ferde)

- Ábrás rajzok: A kerítés, A tojás, A homok stb.

Kézügyességi tevékenységek:

- Alapvető gyakorlatok tépésre/ragasztásra/fényezett papír tűrésre

Papír hajtogatási gyakorlatok

- Gyakorlatok gyurma és gyurmahab modellezéséhez (transzlációs, körkörös, nyomási, mélyítési mozgások a hüvelykujj segítségével)
- Befőttesüveg fedelének és palack dugójának rá- és lecsavarozása
- Gyakorlatok különböző képek papírra ragasztásához
- Kivágási gyakorlatok (kontúr nélkül és kontúrkövetéssel)
- Gyakorlatok a plasztikai kifejezéshez (színezés/festés modell után), Ujjbeggyel pecsételő festés
- Sablon szerinti kontúrrajzolás

Kiállítások

Tevékenységek a zenei kifejezéshez

- Ismétlődő tartalmú énekek megtanulása
- Gyakorlatok a dalok megfelelő mimikával való társításához
- Zenés játékok, mozgással kombinálva („Ujjcsalád”, „Béka-koma”, „Mókuska, mókuska”, „Fújja a szél a fákat”, „Ha jó a kedved”)
- Zenehallgatás

Vetélkedők

2.3. Egyszerű termékek elkészítése

- Modellek/minták irányított megfigyelése egyszerű alkotások elkészítési szakaszainak /eljárásainak megfigyelése
- A bemutató gyakorlat irányított megfigyelése
- A művelet sor megfigyelése és verbalizálása (ahol lehetséges)
- Gyakorlatok alkotások elkészítéséhez: puzzle, egyszerű ragasztás, A csónak, A csákó (party sapka), A sőtartó; modellezés (A hóember); kollázsok (A virágos váza, A fa); gyűrt krepp papírból készült alkotások (A szívárvány, A szőlőcskék, A pillangó);
- Építő és szerelő játékok

Vetélkedők

Kiállítások

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Gyakorlati tevékenységek bizonyos tárgyak modell szerinti elkészítéséhez (támogatással).

3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében

VIII. osztály

3.1 Rendet teremt és takarít a padjában/az osztályban a mindennapi életéhez való alkalmazkodás céljából

- kézmosás/kéztörölés

- iskolapad letörlése
- szemét kosárba dobása
- személyes dolgok elrendezése
- a munkaeszközök megtisztítása
- a használt anyagok elrendezése
- a tárgyak/munkaeszközök hasznosság szerinti rendezése/elhelyezése

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

3.2. Önálló munkavégzés során hasznosítja gyakorlati készségeit és erősíti önbizalmát

- Edények / evőeszközök kezelése (tányér, tál, bögre, kanál, kiskanál)
- Biztonságos evési és ivási készségek kialakítása
- Egyszerű ételek elkészítése
- Gyümölcsök/sütemények elrendezése a tányéron
- Virágültetés, -locsolás és az osztályban lévő virágok száraz leveleinek eltávolítása
- Asztalterítés az étkezőben
- Ünnepi események szervezése - Osztálytársam születésnapja
- Takarítás az osztályban /a házban
- Ökológiai viselkedésfejlesztési tevékenységek (az újrahasznosítható hulladékok összegyűjtése és felhasználása barkácsolási tevékenységekben)
- Gyakorlatok egy alkotás/munka tartalmának a közlésére (a késztermék saját szavakkal történő leírása, ahol lehetséges)
- Gyakorlatok az osztálytársak alkotásainak értékelésére (ahol lehetséges)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Tartalmak

Tartalmi egységek	VIII. osztály
1. A környező világ poliszenzoriális megismerése	Játékok és gyakorlatok az összes érzék és az érintett analizátorok fejlesztésére
2. Az alapvető kézmozdulatok és a mozgáskoordináció kialakítása	Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok
3. Munkamódszerek, anyagok és munkaeszközök	Munkaeszközök Anyagok Tárgyak manipulálása Munkamódszerek
4. Egyszerű dekoratív alkotások	A termék elkészítésének lépései/szakaszai Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások
5. Rend- és higiéniai szokások	Térszervezési tevékenységek A rend és a tisztaság A személyes tárgyak ápolása: játékok, személyes tárgyak, írószerek, ruházat, cipők
6. Ergoterápiás tevékenységek	Háztartási tevékenységek A tevékenység lépései Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások

IX. OSZTÁLY

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Az általános pszichomotoros képességek használata a környezettel való kölcsönhatásban

IX. osztály
1.1. Felismeri a környezetében lévő tárgyakat és jelenségeket az érzékelések és észlelések segítségével Felfedezési és kutatási gyakorlatok az iskolai környezetben található tárgyakra vonatkozóan: - Tárgyakra vonatkozó felfedező játékok: Hol a labda?, Keresd az autót, Meglepetés doboz Felfedezési gyakorlatok a tárgyak érzékelhető fizikai tulajdonságainak a segítségével - Vizuális diszkriminációs játékok: Mutasd a lufit!, Add ide a virágot!, Vedd el a bögrét! - Auditív diszkriminációs játékok: Hogy csinál a ..?, Mi hallatszik? - Ízlelési diszkriminációs játékok: Izleld meg és találd ki!, Édes varázslat, Gyümölcsös kosár - Szaglási diszkriminációs játékok: Kellemes/kellemetlen szagok - Tapintási diszkriminációs játékok: Érintsd a szőrmét, Érintsd a kefét Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)
1.2 Hasznosítja pszichomotoros jártasságát a tanulásban Azonosító-diszkriminációs gyakorlatok a saját- vagy mások testrészeinek felismeréséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Mutasd meg a fejed/kezed/lábad!, Mutasd meg az osztálytársad/a baba fejét, kezét, lábát ., Gyakorlatok hiányzó részek (testrészek) beillesztésére, Tükörgyakorlatok Gyakorlatok a nemi különbségek azonosítására: - Példák tevékenységekre: Mutasd meg a kislányt!, Mutasd meg a kisfiút! - Képek használata (két vagy több ugyanolyan) Találd meg a fiút!, Találd meg a lányt!. Gyakorlatok a tárgyak méretének felbecsülésére: - Példák tanulási tevékenységekre: Nagy autó – kicsi autó, Nagy golyó – kicsi golyó Méret szerinti tárgycsoportosítás objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: - Példák tanulási tevékenységekre: Tedd a kosárba a nagy labdákat! Színfelismerő gyakorlatok: - Példák tanulási tevékenységekre: Piros alma, Sárga körte Szín szerinti csoportosítási gyakorlatok objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: Gyakorlatok a térbeli pozíció felbecsüléséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Ül le a székre!, Menj be a házikóba!, Ül le a szőnyegre!, Gyere az esernyő alá!, Tedd a bögrét az asztalra! Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges) Megjegyzés: Oktatási CD-ket is fel lehet használni

1.3 Használja az alapvető kézmozdulatokat és a pszichomotoros koordinációt a foglalkozások során

Kézügyességet / Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok

Példák tanulási tevékenységekre:

- Gyöngyök dobozba való helyezése
- Szívószálak behelyezése egy befőttesüvegbe
- Egy labda kosárba helyezése
- Egy (nagy – kicsi) labda kifogása
- Víz áttöltése üvegből pohárba
- Körben való mozgás (tánc)
- Gumi gyűrűk helyezése/felfűzése zsinórra / huzalra
- Részek, formák megfelelő helyre illesztése (formaillesztős puzzle)
- Kendőlengetés
- Kendőrázás
- Íróeszközök helyes fogása/tartása
- Különböző szemek (bab, kukorica, rizs) összevegyítése/összekeverése egy dobozban
- Műanyag hal kihalászása egy tál vízből
- Körök és vonalak jelölése a levegőben / a padon
- Ajándékok / ruházati cikkek be- és kicsomagolása
- Különböző gesztusok utánzása
- Ruhacsipeszek papír tányér szélére való rácsiptetése
- Gyurma és modellező habgyurma dagasztása/meggyúrása
- Kockák / puzzle részek összerakása
- Összekötés/kioldozás
- Egyszerű kivágási és ragasztási gyakorlatok
- Egyszerű hajlítási és ragasztási gyakorlatok

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2. Egyszerű és hasznos kézműves termékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében

IX. osztály

2.1. A munkaanyagok és munkaeszközök megfelelő használata

- Gyakorlatok különböző munkaeszközök használásához (ceruzák, színes ceruzák, ecset, olló, sablon)
- Gyakorlatok a munkaanyagok felhasználásához (gyurma, modellező gyurmahab, színes papír, ragasztó, vízfesték, természetben előforduló tárgyak)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2.2. A munkamódszerek gyakorlása bizonyos feladatok/tevékenységek önálló elvégzéséhez

Gyakorlatok képzőművészeti ábrázoláshoz:

- Szórakoztató grafikus gyakorlatok: firkálás különböző irányokba, körök, vonalak (egyenes,

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

görbe, ferde)

- Ábrás rajzok: A kerítés, A tojás, A homok stb.

Kézügyességi tevékenységek:

- Alapvető gyakorlatok tépésre/ragasztásra/fényezett papír tűrésre

Papír hajtogatási gyakorlatok

- Gyakorlatok gyurma és gyurmahab modellezéséhez (transzlációs, körkörös, nyomási, mélyítési mozgások a hüvelykujj segítségével)
- Befőttesüveg fedelének és palack dugójának rá- és lecsavarozása
- Gyakorlatok különböző képek papírra ragasztásához
- Kivágási gyakorlatok (kontúr nélkül és kontúrkövetéssel)
- Gyakorlatok a plasztikai kifejezéshez (színezés/festés modell után), Ujjbeggyel pecsételő festés
- Sablon szerinti kontúrrajzolás

Kiállítások

Tevékenységek a zenei kifejezéshez

- Ismétlődő tartalmú énekek megtanulása
- Gyakorlatok a dalok megfelelő mimikával való társításához
- Zenés játékok, mozgással kombinálva („Ujjcsalád”, „Béka-koma”, „Mókuska, mókuska”, „Fújja a szél a fákat”, „Ha jó a kedved”)
- Zenehallgatás

Vetélkedők

2.3. Egyszerű termékek elkészítése

- Modellek/minták irányított megfigyelése egyszerű alkotások elkészítési szakaszainak /eljárásainak megfigyelése
- A bemutató gyakorlat irányított megfigyelése
- A művelet sor megfigyelése és verbalizálása (ahol lehetséges)
- Gyakorlatok alkotások elkészítéséhez: puzzle, egyszerű ragasztás, A csónak, A csákó (party sapka), A sőtartó; modellezés (A hóember); kollázsok (A virágos váza, A fa); gyűrött krepp papírból készült alkotások (A szivárvány, A szőlőcskék, A pillangó)
- Építő és szerelő játékok

Vetélkedők

Kiállítások

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Gyakorlati tevékenységek bizonyos tárgyak modell szerinti elkészítéséhez (támogatással).

3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében

IX. osztály

3.1 Rendet teremt és takarít a padjában /az osztályban a mindennapi életéhez való alkalmazkodás céljából

- kézmosás/kéztörlés

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

- iskolapad letörlése
- szemét kosárba dobása
- személyes dolgok elrendezése
- a munkaeszközök megtisztítása
- a használt anyagok elrendezése
- a tárgyak/munkaeszközök hasznosság szerinti rendezése/elhelyezése

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

3.2. Önálló munkavégzés során hasznosítja gyakorlati készségeit és erősíti önbizalmát

- Edények / evőeszközök kezelése (tányér, tál, bögre, kanál, kiskanál)
- Biztonságos evési és ivási készségek kialakítása
- Egyszerű ételek elkészítése
- Gyümölcsök/sütemények elrendezése a tányéron
- Virágültetés, -locsolás és az osztályban lévő virágok száraz leveleinek eltávolítása
- Asztalterítés az étkezőben
- Ünnepi események szervezése: Osztálytársam születésnapja
- Takarítás az osztályban / a házban
- Ökológiai viselkedésfejlesztési tevékenységek (az újrahasznosítható hulladékok összegyűjtése és felhasználása barkácsolási tevékenységekben)
- Gyakorlatok egy alkotás/munka tartalmának a közlésére (a késztermék saját szavakkal történő leírása, ahol lehetséges)
- Gyakorlatok az osztálytársak alkotásainak értékelésére (ahol lehetséges)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Tartalmak

Tartalmi egységek	IX. osztály
1. A környező világ poliszenzoriális megismerése	Játékok és gyakorlatok az összes érzék és az érintett analizátorok fejlesztésére
2. Az alapvető kézmozdulatok és a mozgáskoordináció kialakítása	Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok
3. Munkamódszerek, anyagok és munkaeszközök	Munkaeszközök Anyagok Tárgyak manipulálása Munkamódszerek
4. Egyszerű dekoratív alkotások	A termék elkészítésének lépései/szakaszai Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások
5. Rend- és higiéniai szokások	Térszervezési tevékenységek A rend és a tisztaság A személyes tárgyak ápolása: játékok, személyes tárgyak, írószerek, ruházat, cipők
6. Ergoterápiás tevékenységek	Háztartási tevékenységek A tevékenység lépései Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások

X. OSZTÁLY

Sajátos kompetenciák és példák tanulási tevékenységekre

1. Az általános pszichomotoros képességek használata a környezettel való kölcsönhatásban

X. osztály
1.1. Felismeri a környezetében lévő tárgyakat és jelenségeket az érzékelések és észlelések segítségével Felfedezési és kutatási gyakorlatok az iskolai környezetben található tárgyakra vonatkozóan: - Tárgyakra vonatkozó felfedező játékok: Hol a labda?, Keresd az autót, Meglepetés doboz Felfedezési gyakorlatok a tárgyak érzékelhető fizikai tulajdonságainak a segítségével - Vizuális diszkriminációs játékok: Mutasd a lufit!, Add ide a virágot!, Vedd el a bögrét! - Auditív diszkriminációs játékok: Hogy csinál a ..?, Mi hallatszik? - Ízlelési diszkriminációs játékok: Izleld meg és találd ki!, Édes varázslat, Gyümölcsös kosár - Szaglási diszkriminációs játékok: Kellemes/kellemetlen szagok - Tapintási diszkriminációs játékok: Érintsd a szőrmét, Érintsd a kefé Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)
1.2 Hasznosítja pszichomotoros jártasságát a tanulásban Azonosító-diszkriminációs gyakorlatok a saját- vagy mások testrészeinek felismeréséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Mutasd meg a fejed/kezed/lábad!, Mutasd meg az osztálytársad/a baba fejét, kezét, lábát ., Gyakorlatok hiányzó részek (testrészek) beillesztésére. Tükörgyakorlatok. Gyakorlatok a nemi különbségek azonosítására: - Példák tevékenységekre: Mutasd meg a kislányt!, Mutasd meg a kisfiút! - Képek használata (két vagy több ugyanolyan) Találd meg a fiút!, Találd meg a lányt!. Gyakorlatok a tárgyak méretének felbecsülésére: - Példák tanulási tevékenységekre: Nagy autó – kicsi autó, Nagy golyó – kicsi golyó Méret szerinti tárgycsoportosítás objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: - Példák tanulási tevékenységekre: Tedd a kosárba a nagy labdákat! Színfelismerő gyakorlatok: - Példák tanulási tevékenységekre: Piros alma, Sárga körte Szín szerinti csoportosítási gyakorlatok objektuális (tárgyi) és/vagy képi szinten: Gyakorlatok a térbeli pozíció felbecsüléséhez: - Példák tanulási tevékenységekre: Ülj le a székre!, Menj be a házikóba!, Ülj le a szőnyegre!, Gyere az esernyő alá!, Tedd a bögrét az asztalra! Vetélkedők A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges) Megjegyzés: Oktatási CD-ket is fel lehet használni

1.3 Használja az alapvető kézmozdulatokat és a pszichomotoros koordinációt a foglalkozások során

Kézügyességet / Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok

Példák tanulási tevékenységekre:

- Gyöngyök dobozba való helyezése
- Szívószálak behelyezése egy befőttesüvegbe
- Egy labda kosárba helyezése
- Egy (nagy – kicsi) labda kifogása
- Víz áttöltése üvegből pohárba
- Körben való mozgás (tánc)
- Gumi gyűrűk helyezése/felfűzése zsinórra / huzalra
- Részek, formák megfelelő helyre illesztése (formaillesztős puzzle)
- Kendőlengetés
- Kendőrázás
- Íróeszközök helyes fogása/tartása
- Különböző szemek (bab, kukorica, rizs) összevegyítése/összekeverése egy dobozban
- Műanyag hal kihalászása egy tál vízből
- Körök és vonalak jelölése a levegőben / a padon
- Ajándékok / ruházati cikkek be- és kicsomagolása
- Különböző gesztusok utánzása
- Ruhacsipeszek papír tányér szélére való rácsiptetése
- Gyurma és modellező habgyurma dagasztása/meggyúrása
- Kockák / puzzle részek összerakása
- Összekötés/kioldozás
- Egyszerű kivágási és ragasztási gyakorlatok
- Egyszerű hajlítási és ragasztási gyakorlatok

Vetélkedők

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2. Egyszerű és hasznos kézműves termékek készítése a személyes önállóság növelése érdekében

X. osztály

2.1. A munkaanyagok és munkaeszközök megfelelő használata

- Gyakorlatok különböző munkaeszközök használásához (ceruzák, színes ceruzák, ecset, olló, sablon)
- Gyakorlatok a munkaanyagok felhasználásához (gyurma, modellező gyurmahab, színes papír, ragasztó, vízfesték, természetben előforduló tárgyak)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

2.2. A munkamódszerek gyakorlása bizonyos feladatok/tevékenységek önálló elvégzéséhez

Gyakorlatok képzőművészeti ábrázoláshoz:

- Grafikus szórakoztató gyakorlatok: firkálás különböző irányokba, körök, vonalak (egyenes,

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

görbe, ferde)

- Ábrás rajzok: A kerítés, A tojás, A homok stb.

Kézügyességi tevékenységek:

- Alapvető gyakorlatok tépésre/ragasztásra/fényezett papír tűrésre

Papír hajtogatási gyakorlatok

- Gyakorlatok gyurma és gyurmahab modellezéséhez (transzlációs, körkörös, nyomási, mélyítési mozgások a hüvelykujj segítségével)
- Befőttesüveg fedelének és palack dugójának rá- és lecsavarozása
- Gyakorlatok különböző képek papírra ragasztásához
- Kivágási gyakorlatok (kontúr nélkül és kontúrkövetéssel)
- Gyakorlatok a plasztikai kifejezéshez (színezés/festés modell után), Ujjbeggyel pecsételő festés
- Sablon szerinti kontúrrajzolás

Kiállítások

Tevékenységek a zenei kifejezéshez

- Ismétlődő tartalmú énekek megtanulása
- Gyakorlatok a dalok megfelelő mimikával való társításához
- Zenés játékok, mozgással kombinálva („Ujjcsalád”, „Béka-koma”, „Mókuska, mókuska”, „Fújja a szél a fákat”, „Ha jó a kedved”)
- Zenehallgatás

Vetélkedők

2.3. Egyszerű termékek elkészítése

- Modellek/minták irányított megfigyelése egyszerű alkotások elkészítési szakaszainak /eljárásainak megfigyelése
- A bemutató gyakorlat irányított megfigyelése
- A művelet sor megfigyelése és verbalizálása (ahol lehetséges)
- Gyakorlatok alkotások elkészítéséhez: puzzle, egyszerű ragasztás, A csónak, A csákó (party sapka), A sőtartó; modellezés (A hóember); kollázsok (A virágos váza, A fa); gyűrött krepp papírból készült alkotások (A szivárvány, A szőlőcskék, A pillangó);
- Építő és szerelő játékok

Vetélkedők

Kiállítások

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Gyakorlati tevékenységek bizonyos tárgyak modell szerinti elkészítéséhez (támogatással).

3. Önálló munkavégzés a társadalmi beilleszkedés érdekében

X. osztály

3.1 Rendet teremt és takarít a padjában /az osztályban a mindennapi életéhez való alkalmazkodás céljából

- kézmosás/kéztörlés

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességzavarral élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

- iskolapad letörlése
- szemét kosárba dobása
- személyes dolgok elrendezése
- a munkaeszközök megtisztítása
- a használt anyagok elrendezése
- a tárgyak/munkaeszközök hasznosság szerinti rendezése/elhelyezése

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

3.2. Önálló munkavégzés során hasznosítja gyakorlati készségeit és erősíti önbizalmát

- Edények / evőeszközök kezelése (tányér, tál, bögre, kanál, kiskanál)
- Biztonságos evési és ivási készségek kialakítása
- Egyszerű ételek elkészítése
- Gyümölcsök/sütemények elrendezése a tányéron
- Virágültetés, -locsolás és az osztályban lévő virágok száraz leveleinek eltávolítása
- Asztalterítés az étkezőben
- Ünnepi események szervezése: Osztálytársam születésnapja
- Takarítás az osztályban / a házban
- Ökológiai viselkedésfejlesztési tevékenységek (az újrahasznosítható hulladékok összegyűjtése és felhasználása barkácsolási tevékenységekben)
- Gyakorlatok egy alkotás/munka tartalmának a közlésére (a késztermék saját szavakkal történő leírása, ahol lehetséges)
- Gyakorlatok az osztálytársak alkotásainak értékelésére (ahol lehetséges)

A tevékenység kiértékelése/önértékelés (ahol lehetséges)

Tartalmak

Tartalmi egységek	X. osztály
1. A környező világ poliszenzoriális megismerése	Játékok és gyakorlatok az összes érzék és az érintett analizátorok fejlesztésére
2. Az alapvető kézmozdulatok és a mozgáskoordináció kialakítása	Finommotorikát és mozgáspontosságot fejlesztő gyakorlatok
3. Munkamódszerek, anyagok és munkaeszközök	Munkaeszközök Anyagok Tárgyak manipulálása Munkamódszerek
4. Egyszerű dekoratív alkotások	A termék elkészítésének lépései/szakaszai Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások
5. Rend- és higiéniai szokások	Térszervezési tevékenységek A rend és a tisztaság A személyes tárgyak ápolása: játékok, személyes tárgyak, írószerkesztők, ruházat, cipők
6. Ergoterápiás tevékenységek	Háztartási tevékenységek A tevékenység lépései Diszító elemek/tárgyak Építő játékok Kiállítások

Módszertani javaslatok

A foglalkoztató terápia olyan készségek kialakításához és fenntartásához járul hozzá, melyek elősegítik az intellektuális képességgal élő tanulók önállóságát a mindennapi életben és megkönnyítik a társadalmi és szakmai beilleszkedésüket (bizonyos határokon belül). Az Amerikai Foglalkoztató Terápia Szövetség (AOTA) szerint, a foglalkoztató terápia nem csak az egészségi állapot javítására és az egyének jólétére összpontosít, hanem azt is figyelemmel követi, hogyan befolyásolják a lelki, társadalmi és környezeti tényezők az egyének fejlődését és teljesítőképességét.

A foglalkoztató terápia számos támogató technikai, módszertani szemponton alapul, segítséget nyújtva a diákoknak a felmerülő fizikai és/vagy lelki nehézségek leküzdésében és megoldásában. A felhasznált módszerek és technikák különös hangsúlyt fektetnek a koordinációra és a képességekre, céljuk a kognitív, szenzomotoros illetve társadalmi szférához tartozó képességek fejlesztése.

A foglalkoztató terápia keretében zajló tevékenységek lehetnek szabadidős (rekreációs) tevékenységek (a játék), valamint a munkához és a mindennapi élethez kapcsolódó tevékenységek. A foglalkozások legyenek érdekesek, motiválóak, rugalmasak, változatosak, fokozatos jellegűek, nyújtsanak biztonságot a diákoknak és a tanulók számára megvalósíthatóak legyenek. Ajánlatos a tevékenységeket játékos feladatok/gyakorlatok formájában megszervezni (tárgyak manipulálása, építő játékok, mozgásos játékok, stb.) elősegítve ezáltal a tanulók harmonikus fejlődését.

A súlyos intellektuális képességgal élő tanulók esetében a foglalkoztató terápia fontos szerepet játszik abban, hogy a tanulók elérjék saját fejlődési potenciáljuk maximumát.

FELHASZNÁLT IRODALOM :

- Asociația RENINCO România, (2002), *Curriculum pentru copii cu deficiențe (dizabilități) severe și profunde*
- Asociația RENINCO România, (1998), *Educația integrată a copiilor cu handicap*
- Asociația RENINCO România, (2000) *Ghid de predare-învățare pentru copiii cu CES*
- Ausubel, P.D., (1986) *Învățarea în școală*, E.D.P., București
- Gherguț, A., (2013), *Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Ed. Polirom, București
- Leaf, R., McEachin, J., (2011), *Ghid de terapie ABA*, partea a II-a Programe de Lucru, București, Editura Frontiera
- Neamțu, C., (2003). *Devianța Școlară- Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament ale elevilor*, Editura Polirom, Iași
- Radu, Gh., (coord.), (1999), *Introducere în psihopedagogia școlarilor cu handicap*, București, Editura Pro Humanitate
- Păunescu, C., Mușu, I., (1990), *Recuperarea medico-pedagogică a copilului handicapat mintal*, Ed. Medicală, București
- *** (2008), *** Programa de terapie educațională complexă și integrată pentru elevii cu dizabilități severe, profunde și/sau asociate*, nr. 5234/2008
- *** (2014), *ABILITAREA CURRICULARĂ A CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR PENTRU CLASA PREGĂTITOARE* -Program de formare continuă pentru cadrele

Foglalkoztató terápia– Speciális gimnáziumi oktatás– Súlyos /igen súlyos intellektuális képességgal élő és/vagy halmozottan sérült tanulók számára

didactice din învățământul primar, Ministerul Educației Naționale, Universitatea din București - Departamentul de Formare a Profesorilor și SOFTWIN SRL, CCD Argeș, Brașov, Brăila, București, Caraș-Severin, Cluj, Dolj, Iași.

Grupul de lucru

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației Naționale
Vasilica COMIȘEL, coordonator Inspectoratul Școlar Județean Prahova

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Chițan Silvea	Centrul Școlar de Educație Incluzivă nr. 2 Ploiești
Marinescu Tatiana	Centrul Școlar de Educație Incluzivă nr. 2 Ploiești
Gociu Claudia	Centrul Școlar de Educație Incluzivă nr. 1 Ploiești

Fordította:

Név	Intézmény neve
Csernik – Vass Kármén	2-es Számú Inkluzív Oktatási Központ, Marosvásárhely
Lukács Timea	2-es Számú Inkluzív Oktatási Központ, Marosvásárhely
Dobos Sára	2-es Számú Inkluzív Oktatási Központ, Marosvásárhely
Szász Réka	2-es Számú Inkluzív Oktatási Központ, Marosvásárhely